

Từ Vancouver BC Qua Paris Rồi Về Miền Provence

Nhân dịp đại hội hợp mặt Thân hữu Điện lực Việt nam Hải ngoại tại Âu châu tháng 9 năm 2004, tôi định viết một bài nói về du lịch nước Pháp, Paris, để giới thiệu với các thân hữu hải ngoại có ý tham dự mấy ngày gặp mặt lịch sử này tại kinh đô ánh sáng Ba lê .

Vancouver BC Canada

Đầu xuân năm nay, đang tìm kiếm tài liệu để tập làm văn sĩ thì nhận được một cú điện thoại của hai người thân từ Vancouver, BC, Canada, báo tin sẽ sang viếng Paris, miền nam nước Pháp trong vòng hơn ba tuần lễ và nhờ chúng tôi hướng dẫn. Đ và T cư ngụ tại Vancouver hơn hai mươi năm nay, lần đầu tiên qua Pháp. Tuy không phải là dân nhà đèn

nhưng ở Vancouver họ có biết một số anh chị em điện lực như NVP, LQV... Đ học cùng lớp trung học với NMB ... nên cuộc du lịch như càng gần gũi hơn.

Vài hàng sơ lược nước Pháp để câu chuyện được mặn mà và sau đó sẽ viết ra đây những gì đã trao đổi giữa chúng tôi và hy vọng sẽ góp thêm chút kinh nghiệm vào chuyến du lịch Âu châu cổ kính sắp đến của thân hữu điện lực hải ngoại. Để chuyến đi thêm phần vui thú cho những du khách đến từ các nước mới thành lập, thường đầy đủ tiện nghi hơn, đừng so sánh và bỏ qua cho những điều thiếu sót, hay bức mình không tránh khỏi cho bất cứ một quốc gia nào viếng thăm, trong đó có nước Pháp, một nước xưa cũ, có nền văn hóa từ mấy ngàn năm trước Thiên Chúa giáng sinh, đường sá, nhà cửa, xe cộ chật hẹp, thiếu tiện nghi, người Pháp cũng nhỏ nhắn, sống tự do giữa thiên nhiên và bảo tồn cái đẹp xưa cũ. Mùa hè phụ nữ khóa thân để thân thể mình hưởng vẹn toàn nắng ấm trời cho ba tháng hè. Có nơi còn lại những lâu đài tráng lệ, nhà thờ trên núi cao, có những con đường rợp bóng cây cả mấy ngàn năm, những con đường lát đá cho ngựa chạy ngay cả trên đường Champs Élysées ở Paris. Có nơi, dân làng còn đem áo quần ra bồn nước đầu làng để giặt, trò chuyện với nhau. Và cũng trong cái giản dị, cái romantique ấy, làm chuyến Tây du nhiều thú vị, hữu ích và nhớ mãi khi trở về.

Vài hàng về nước Pháp

- Thời tiền sử La France préhistorique: Sự hiện diện đầu tiên của loài người trên đất này vào khoảng 40.000 năm trước Thiên Chúa giáng sinh, vài cái di tích còn tồn tại đến ngày nay vào lối 5000 năm trước Thiên Chúa, gồm những tảng đá do người dựng nên gọi là Les Alignements de Carnac ở miền Bretagne và một hang người ở làm bằng những tảng đá khổng lồ, nặng cả mấy trăm tấn được di chuyển từ xa đến, trong lúc con người dạo ấy không hơn gì mấy chú khỉ monkey sống trong hang... gọi là Les Rochers de Fée ở Normandie.

- Thời *La Gaule Romaine*, vào lối 120 năm trước Thiên Chúa: Người Romaine (Ý) đến lập nghiệp vùng miền nam xứ Gaule, đóng đô ở Narbone bây giờ. Thời thực dân Pháp, *Nos ancêtres les Gaulois*, là từ đây. Di tích còn lại là *La Maison carrée de Nîmes*, 16 thế kỷ trước Thiên Chúa. Đấu trường gọi là *Les Arènes de Nîmes*, *Les Arènes et les Amphithéâtre d'Arles*, được xây dựng vào khoảng trước sau năm zéro.

- Thời *L'âge monastique*, vào lối năm 751: Đạo Công giáo ảnh hưởng nhiều. Vài di tích còn lại như nhà thờ *Saint-Sernin ở Toulouse*.

- Thời *La France gothique*, đầu thế kỷ thứ 13, lối 1270-1300: Bắt đầu xây cất nhà thờ huy hoàng, điển hình là hai nhà thờ gọi là *Cathédrale de Chartres* và *Amiens*, cách Paris vài chục cây số, người Công giáo rất vui mừng thấy con đường mình đi hôm nay đẹp và đầy lịch sử ngàn năm. Cũng không quên nhắc đến vị vua cùng thời là Philippe Auguste, mà ngày nay, bàn ghế, tủ giường, xa lông, phòng ngủ, nếu ta trang bị theo Style Philippe, đặc biệt là Louis Philippe, 1830, thì rõ là dân Tây sành nghệ thuật sống vua chúa quý phái.

- *La Guerre de Cent Ans*, 1337-1453: Chiến tranh giành quyền thống trị nước Pháp giữa Anh và Pháp. Chính cô gái tên là Jeanne d'Arc đã góp công đuổi quân thù ra khỏi nước. Ngày nay, du khách đến thăm thành phố Orléan, cách Ba lê lối 70 cây số về phía nam, để tưởng nhớ vị nữ anh hùng, như hai bà Trưng của Việt nam.

- *La France de la Renaissance*, 1470-1608: Nước Pháp xâm chiếm nước Ý, bắt đầu ảnh hưởng văn hóa Ý. Họa sĩ Léonard de Vinci đã góp công nhiều trong giai đoạn này. Viện bảo tàng *Louvre* ở Paris, có bức tranh nổi tiếng trên thế giới, được giữ trong phong lạnh, có tên *La Joconde*, và cả một rừng tranh Ý tha hồ thưởng thức.

- *La Grande Siècle*, 1610-1709: Thời đại vua chúa vàng son của Pháp. Ta thường nghe các vua có tên Louis là đây, đặc biệt là "Ông vua Mặt trời", *Le Roi-Soleil Louis 14*. Họ xây dựng lâu đài và khu vườn mấy chục cây số vuông, có cả thú rừng để vua đi săn, đáng bỏ công đi xem ở ngoại ô Paris gọi là *Château de Versailles*.

- *Les Lumières et la Révolution*, 1715-1795: Đáng nói trong giai đoạn này là năm 1789, dân chúng nổi dậy, chiếm đóng thành Bastille, Paris, bãi bỏ chế độ vua chúa, truất phế vua cuối cùng là Louis 16, thành lập nền Đệ nhất Cộng hòa Pháp.

- *La France napoléonienne*, 1804-1860: Napoléon Bonaparte, cựu sĩ quan quân đội giải phóng Ba lê, người đảo Corse, cai trị nước Pháp lúc bấy giờ. Ông này hiếu chiến, đem quân đi đánh khắp Âu châu, cả nước Nga.. Năm 1815, ông bị thua trận ở Waterloo và bị đày sang đảo *Sainte-Hélène*, rồi chết ở đây. Năm 1852, Louis Napoléon, cháu Napoléon, đảo chánh, trở thành Napoléon 3, ông này có công rất nhiều trong cuộc tân tiến hóa thủ đô với sự hợp tác của ông Haussman như viện bảo tàng Louvre, Arc de triomphe.

- *La Belle Epoque*, 1869-1919: Đáng kể là cuộc triển lãm quốc tế năm 1889, xây cất *Opéra de Paris*, *métro*. Thế chiến thứ nhất bùng nổ năm 1914-1918.

- *La France de l'avant-garde*, 1918-1957: Thời đại phát triển văn hóa, nghệ thuật, Matisse, Picasso, Hemingway, nhạc Jazz. Thế chiến thứ hai: 1939-1945. Năm 1958, De Gaulle làm Tổng thống Pháp. 1954, Pháp thất bại Điện biên phủ ở Việt nam.

- *La France moderne*, 1960-2004: Rất nhiều thay đổi kể ra không hết về kỹ thuật, đặc biệt về đời sống xã hội được xếp hàng đầu thế giới. Đáng kể là khu thương mại *La Défense* ở Paris, xe lửa tốc hành TGV chạy 300 cây số một giờ, vệ tinh, máy bay Air Bus, làm việc 35 giờ một tuần, ít

nhất là 6 tuần nghỉ hè một năm, đầu ốm được săn sóc miễn phí hay trả rất ít, trường học công lập miễn phí, có cantine ăn trưa miễn phí hay trả rẻ cho học sinh, sinh viên, công tư chức.

Nước Pháp đã từ lâu tiếp đón nhiều du khách nhất trên thế giới, năm vừa qua có đến 67 triệu du khách trong khi nước Pháp chỉ có 60 triệu người, và diện tích còn nhỏ hơn tiểu bang Californie của Hoa kỳ. Paris là thủ đô với hơn 2 triệu người, nếu kể cả các vùng ngoại ô gọi chung là *Ile de France* thì lồi 12 triệu, 1/5 dân Pháp sống vùng này vì có nhiều công ăn việc làm. Du khách sẽ thoái mái khi viếng thăm nước Pháp nếu cứ tưởng mình đang sống trong thời xưa cũ dưới triều đại vua chúa với bao nhiêu lâu đài, và đạo Thiên Chúa ảnh hưởng rất sâu đậm cả hơn hai ngàn năm qua biết bao nhiêu nhà thờ, tu viện ...

Từ Canada qua Pháp lần đầu tiên

Chuyến du lịch của Đ và T từ Vancouver qua Pháp cùng với chúng tôi vô cùng thú vị. Người xưa hay nói "đi một ngày đàng, học một sàng khôn" thật không sai, ta sẽ gặp nước Pháp romantique qua mấy dòng tâm sự. Đây là chuyến du hành đầu tiên của cặp vợ chồng nhà quê Đ và T qua Pháp.

Đi Pháp là điều mơ ước của Đ. Vậy mà mấy năm trời vẫn bình chân như vại ở Vancouver cho tới năm ni. Đã rứa, trước khi đi chẳng chuẩn bị chi. Đầu óc lặng đặng, chương trình mơ hồ. Chỉ biết chắc một điều là muốn dành bốn tuần lễ để thăm viếng bà con và tìm hiểu nước Pháp chứ không muốn ôm đồm thêm những nước chung quanh. Nhưng tìm hiểu cái chi ở nước Đại Pháp thì cũng không rõ ràng luôn. Tôi email có ý thúc giục, bèn lên đại một *wish list* dựa vào những điều nhớ mang máng từ những gì Peter Mayle viết về miền Provence.

Vài tuần trước khi khởi hành, vợ chồng Đ và T nói với nhau «lạ quá, chẳng thấy nôn nao chi cả; mà thấy hơi lo nữa

là đằng khác; không biết 'điềm' chi đây.» Mãi tới tối trước khi đi điện thoại nói chuyện với N, người thân ở Paris, nghe giọng nói nồng nhiệt của N «em sẽ đi đón anh chị, ở nhà em rất tiện lợi cho anh chị vì ngay downtown; anh chị đừng lo», vợ chồng nhìn nhau, chẳng biết downtown Paris ở chỗ nào, tiện lợi ra rằng nhưng tự nhiên hết lo và bắt đầu thấy nôn nao!

Từ đó cho tới ngày về lại Vancouver, quả nhiên Đ và T chẳng phải lo cái chi hết. Cứ như có chiếc đũa thần, mọi mơ ước - ngay cả những mong muốn thầm kín - đều được toại nguyện. Các bà con, bạn bè mới cũ và cảnh quang cùng lịch sử nước Pháp đã múa đôi đũa thần diệu đem lại bao nhiêu cảm xúc!

Paris đẹp khi quý phái kiêu sa, khi thân mật gần gũi; Aix en Provence đẹp khi nồng nàn rực rỡ, khi dịu dàng hiền lành; Marseille xô bồ bên cảng, giập dũ gió Mistral; Nice trẻ trung ánh nắng; Cannes rộn rã hội hè; San Remo (Ý) lười biếng ngủ trưa; Monaco bé hạt tiêu duyên dáng không ngờ; Địa trung hải xanh biếc mê hoặc; Vars im ắng mộc mạc; Royan tân thời lạ lẫm. Những mẫu chuyện tâm tình cởi mở trao đổi với bà con bạn bè. Muôn vàn tác phẩm nghệ thuật đẹp nổi tiếng từ bao thời đại quy về một mối. Những thức ăn ngon miệng và đẹp mắt của nền ẩm thực nước Pháp. Cứ vậy liên tiếp, tuần tự, dồn dập, thông thả tản công từ bốn phương tám hướng ngũ quan, trí não và con tim của cặp vợ chồng ngán ngơ.

Thời gian ở Paris, Đ-T ở một apartment xinh đẹp và tiện nghi trong một building xưa cũ ngay trên đường Saint Michel rộn rịp thời trang, cách điện Panthéon, vườn Luxembourg và trường đại học Sorbonne có mấy chục bước. Sáng sớm vợ chồng ra cửa nhìn dân Paris vội vã đi làm, đi học. Chiều tối ngắm dân Paris nhàn hạ ngồi uống café, mua sách, đàn hát, dạo phố, hun nhau. Tối khuya đi dòm dân Paris rộn ràng ăn uống, đàn đúm, tán dóc.

Và dĩ nhiên đi coi thắng cảnh của Paris. Leo mấy trăm bậc thang của nhà thờ Notre Dame ngắm chiếc chuông của thằng gù tội nghiệp; lên tháp Eiffel nhìn Paris ngoạn hiện nằm dưới chân; dạo thuyền sông Seine lòng hẹp nhưng tình nồng; đi thăm cung điện Versailles hào nhoáng, Hôtel des Invalides vang bóng một thời, và đi bộ một lèo quanh L'arc de Triomphe dọc theo đại lộ Champs Élysées băng qua công trường Concorde lủ bụi vô vườn hoa Tuileries thẳng tới điện Louvre mà khiếp cho cái tham vọng của vua chúa Pháp thời xưa và ngâm ngùi cho «lối xưa xe ngựa hồn thu thảo.»

Sông Seine

Và viện bảo tàng của Paris! Đi thăm viện bảo tàng mà lòng tự thẹn và thấy có lỗi với các danh nhân nghệ sĩ quá vì cứ lóc cóc như cỡi ngựa xem hoa.

Musée de l'Armée âm u trầm mặc với chứng tích của một thời vàng son của quân đội hoàng gia Pháp, của chính sách ngạo mạn thuộc địa, của một thời Đức chiếm đóng đau

thương buồn tủi. *Musée de Luxembourg* bình dị nhỏ nhắn nhưng quy tụ hơn 100 tác phẩm tự họa của nhiều họa sĩ khắp nơi. Về khỏa thân chỉ để lộ thân hình chớ tự họa thì phơi bày cả linh hồn cho thiên hạ ngắm! Rồi cuộc triển lãm thấy lòng phơi phới nhẹ nhàng như lấy được sự can đảm của những tay họa sĩ tài ba này. *Musée asiatique* thâm trầm như xa mà gần đem lại ngạc nhiên thích thú với trống đồng «Đông Sơn» đường bệ, nhà Giao Chỉ kiến trúc hài hòa của nền văn minh cổ đại Việt nam; những tấm Tankas rực rỡ huyền bí của Tây Tạng. *Musée d'Orsay* duyên dáng chọn lọc với nhiều họa phẩm xuất sắc của trường phái Ấn tượng làm T thích quá trời. Thấy Renoir là bức thầy lột tả cái thần của người và vật một cách tinh tế kín đáo; Van Gogh tài hoa nắm bắt cái hồn một cách đam mê quyết liệt; Degas thì diễn đạt thông minh và tế nhị hết sức. Ra về đầu óc như được tắm gội, trong sáng và mát rượi! Le Louvre thì to khiếp đảm, choáng ngợp hàng hàng lớp lớp tranh tượng; rắc rối những lối đi lên xuống khó hiểu. Rồi Louvre mệt nhoài đầu óc và mỏi mê cặp giò, tiếc nhiều vì e rằng không có thì giờ để ghé lại nữa. Nhưng thời gian ngắn ngủi ở Louvre để lại một bài học quý giá, đó là sự khám phá - tuy muộn màng - về cái đẹp của nghệ thuật điêu khắc, một sự hài hòa tuyệt vời và kiêu hãnh giữa tài hoa của người nghệ sĩ và những vật liệu tưởng như vô tri vô giác.

Và đây Aix en Provence! Từ Vancouver, Đ và T đã lên chương trình dành cho Aix 13 ngày. Mùa mờ dựa vô Peter Mayle mà làm vậy thôi, ý y vô H-D mà làm vậy thôi.

Đường từ Paris về Aix báo hiệu sự phong phú màu sắc của vùng sắp tới. Từng mảng màu tươi rói tung bồng xen kẽ nhau. Xanh nồng nàn của lúa mì, vàng hớn hờ của bông mù tạt, điểm xuyết đây đó bông coquelicot đỏ thắm e ấp đầu mùa. Gam màu chuyển điệu êm đềm ấm cúng, dọc đường nhà vườn mượt mà hoa lá, cây ăn trái, hồ cá, hòn non bộ. Miền Provence nắng ấm quanh năm trời cho, nên họ sống ngoài trời rất nhiều. Người dân ở đây xem vườn nhà như

phòng khách, họ nói về vườn của họ say sưa tươi tắn như người yêu nói về tình nhân. Họ săn sóc vườn âu yếm, kiên nhẫn như nghệ nhân tạc tượng vuốt ve, uốn nắn tác phẩm của mình, một tác phẩm luôn luôn thay đổi vì sự toàn bích là cái đích không bao giờ tới.

Núi Mont Sainte Victoire ở Aix-en-Provence

13 ngày ở Aix là 13 ngày rộn ràng khám phá. Những đoạn đường dài hun hút lá platane giao đầu rợp bóng mát rượi, những lòng phố hẹp và dốc lót đá xưa cũ, những tòa nhà quý phái ngọt ngào màu vàng nắng ấm Provence, những cửa gỗ nặng nề thương tích thời gian chạm trổ công phu tỉ mỉ, những vườn cây Olive từng ám ảnh Van Gogh vẫn cong queo quằn quại, núi *Sainte Victoire* đổi dạng thay hình như còn muốn trêu ngươi Cézanne, tòa lâu đài bề thế sang trọng cách biệt nơi an nghỉ cuối cùng của Picasso, những căn nhà giản dị vuông vức với cửa sơn màu xanh tím lavende, những gian hàng sang trọng quý phái phong phú và rực rỡ sản phẩm địa phương, những luống lavende khum hình rẽ quạt lá chưa

phủ hết cảnh, ông dẫn nước *Aqueduc Roquefavour* vừa tiện lợi vừa cầu kỳ mỹ thuật, con suối Vaucluse trong veo êm ả vọt cá lội thông thả nhón nhờ, khe núi Verdon sâu thăm rợn người, thành phố Arles với *Maison Jaune, Café le Soir* hẳn dấu vết chân Van Gogh la lét. Và *Moulin d'Alphonse Daudet*, niềm mơ ước của Đ được đặt chân tới. Và *Roussillon* rực rỡ lóa mắt lạ lùng với những màu sắc chói lọi của đá ocre trong nắng quái buổi chiều. Và chợ phiên, con tim của dân Pháp, mới gần gũi, thân thương, duyên dáng làm sao! Và những làng mạc, linh hồn của nước Pháp, mới cảm động, đẹp đẽ, yêu kiều biết mấy! Bình dị hiền lành như một làng nhỏ chợt ghé qua ở *Ventabren*, mơ màng xinh đẹp như *Moustier Sainte Marie*, vững chãi độc đáo như *Les Baux*, hoang sơ bí ẩn như *Des Bories*. Và nhà thờ! Những nhà thờ to lớn lộng lẫy, những nhà thờ trần trụi khổ hạnh, tất cả đều chất chứa cái trang trọng lắng đọng trăm năm, cái u hoài lặng lẽ của bao tâm sự chất ngất, cái bao dung âu yếm mà huyền hoặc của đáng tối cao, cái khí thế âm thầm mà bền bỉ của người dân Pháp.

Cái xưa cũ đầy ắp lịch sử của bao thế hệ con người lắng đọng trong không khí; là đà trên cây cối, nhà cửa; tấm dầm lên lối sống, cách suy nghĩ của người dân. Cái xưa cũ đó rì chân du khách lại. Họ ngập ngừng trên lối đi, bụi cỏ; họ bước khẽ trên con đường gồ ghề lát đá; họ vuốt ve bờ tường, cánh cửa; họ rụt rè đi tới những khúc quanh đầy ắp bất ngờ; họ nhỏ giọng như sợ khinh động không gian; họ chợt cảm nhận cái nhỏ nhoi ngắn ngủi của kiếp người. Người du khách cảm thấy hân hạnh được lắng nghe cái tâm sự trăm năm ấy và nhỏ những giọt nước mắt vui mừng cảm tạ.

Ngày rời Aix en Provence, Đ và T no đủ tâm hồn và trí óc tới mức chẳng hề thấy tiếc nuối hụt hẫng mùa lavender nở hoa xanh tím rực rỡ mê hoặc.

Nước Pháp đẹp, Đ-T học hỏi được nhiều điều quý báu, nhưng lạ cái là có ai hỏi về chuyến đi thì điều đầu tiên nghĩ

tới, nói ra, lại là những bà con, bạn bè đã gặp ở Pháp; là những mẩu chuyện đã nói cho nhau nghe; là những tình cảm đẹp để đã nhận được.

Đó là những mẩu chuyện kể cho nhau nghe, khi nhẹ nhàng tản mạn, khi thân mật rù rì, khi sôi nổi tranh cãi, khi vang dội tiếng cười, khi đau đớn xót xa, khi cảm động sục sùi, khi thâm trầm làm suy nghĩ hoài. Đó là những đối thoại khai thông đầu óc, mở rộng lòng người. Đó là những câu chuyện như chiếc chìa khóa kỳ diệu mở hé cánh cửa cho thấy những tâm hồn đẹp đẽ. Đó là những mẩu chuyện trao đổi thoải mái bằng tiếng Việt, là những cố gắng ạch đui bằng tiếng Pháp, là những ngập ngừng lẫn lộn giữa hai ngôn ngữ. Nhưng lạ lùng thay, tâm lòng chân thành cởi mở của tình bạn, tình anh chị em, tình bà con vẫn tìm được con đường để đi thẳng vào lòng nhau.

Và ở đó. Và nhớ mãi. Đ và T xin cảm ơn nước Pháp.

(Aix en Provence - 7/2004)